

МУАЛЛИФЛИК КЎРСАТУВЛАРИНИНГ АНЪАНАВИЙ ВА МИЛЛИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ

Кумушбиби Расуловна ЭРМАМАТОВА

Мустақил изланувчи журналистика йўналиши

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети, Тошкент, Ўзбекистон

ТРАДИЦИОННЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ АВТОРСКИХ ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Кумушбиби Расуловна ЭРМАМАТОВА

Самостоятельный исследователь

Узбекский государственный университет мировых языков

Ташкент, Узбекистан

TRADITIONAL AND NATIONAL FEATURES OF COPYRIGHT TV PROGRAMMES

Kumushbibi Rasulovna ERMAMATOVA

Independent researcher

Uzbekistan World Languages State University, Tashkent, Uzbekistan kumush1493@mail.ru

UDC (УЎК, УДК): 070

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования):

Эрмаматова К. Р. Муаллифлик кўрсатувларининг анъанавий ва миллий хусусиятлари //Ўзбекистонда хорижий тиллар. — 2020. — № 2 (31). — Б.258-272.

<https://doi.org/10.36078/1590129672>

Received: March, 18, 2020

Accepted: April 12, 2020

Published: April 15, 2020

Copyright © 2020 by author(s).

This work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY 4.0).

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Open Access

Аннотация. Бугунги глобаллашув даврида барча соҳалар каби ОАВ ҳам янги кўриниш ва тенденциялар билан ривожланиб бормоқда. Айниқса, телевидение контентида муаллифлик кўрсатувларининг ўрни ва аҳамияти ортмоқда. Замоनावийлик ва ноанъанавийлик рейтинги баланд, машҳур дастурлар учун асосий хусусиятлардан бўлса-да, ҳар қандай медиа маҳсулотда миллийлик ва анъанавийлик элементлари, албатта, мавжуд бўлишини инкор эта олмаймиз. Шу жиҳатдан, мақолада телевидениеда муаллифлик кўрсатувлари, уларнинг ўзига хос анъанавий ва миллий хусусиятлари ҳақида сўз юритилади. Бу ерда миллийлик ва анъанавийлик бир-бирига қарама-қарши эмас, балки ўзаро уйғун ҳолатда ўрганилган. Бу хусусиятлар бугунги замонавий медиа муҳитда қанчалик муҳим ва уларнинг дастур сифати ҳамда оммабоплигига таъсири қандай? Мақолада шу каби саволларга жавоб изланган. Муаллиф кўрсатувларининг миллийлик хусусиятларини давлат телеканаллари мисолида ўрганган. Улар қай тарзда, қандай кўринишларда намоён бўлишини тадқиқ қилган. Ҳар бир мамлакат телевидениесининг ўзига хосликлари мавжудлигини инобатга олган ҳолда, ўзбек телеканаллари ва улар орқали эфирга узатиладиган муаллифлик кўрсатувларини рус телеканалларидаги дастурлар билан таққослаган ҳолда миллийлик хусусиятларини очиб берган. **Калит сўзлар:** муаллифлик кўрсатуви; миллийлик; анъанавийлик; ўзига хосликлар; ток-шоу; суҳбат; жанр.

Аннотация. В эпоху глобализации, как и все отрасли, СМИ развиваются на основе новых взглядов и тенденций. В частности, возрастает роль и значение авторских программ в телевизионном контенте. Хотя современность и нестандартность являются ключевыми характеристиками

популярных телепередач, мы не можем отрицать, что национальные и традиционные элементы обязательно присутствуют в любом медиапродукте. В связи с этим в статье об авторских программах на телевидении говорится об использовании традиционной и национальной специфики. В статье эти аспекты изучены не как противопоставленные друг другу, а как дополняющие друг друга. Насколько важны эти элементы в современной медиасреде и как они воздействуют на качество и популярность программ? В статье были найдены ответы на эти вопросы. Автор изучил национальные особенности программ на примере государственных телеканалов, как и в каком виде они проявляются. Учитывая особенности телевидения каждого государства, в статье автор раскрыл национальные аспекты программ, сравнивая узбекские и русские авторские телепередачи.

Ключевые слова: авторская программа; национальность; традиционность; ток-шоу; беседа; жанр.

Abstract. In today's era of globalization, the media, like all sectors of life, are developing with new perspectives and trends. In particular, the role and importance of copyrighted programmes in television content is growing. Although modernity and unconventionality are key characteristics of popular TV shows, we cannot deny that elements of nationality and tradition are necessarily present in any media product. In this regard, the article on copyrighted programmes on television refers to the specificity of their specific traditional and national features. These aspects are studied as not opposing concepts, but complementing each other. How important are these elements in today's media environment and how do they affect the quality and popularity of programs? In the article were found the answers to these questions. The author studied the national features of the programmes in the example of state television channels. It was studied how and in what form they appear. Given the individuality of television of each state, in the article the author revealed the national aspects of the programmes by comparing Uzbek and Russian copyrighted television shows.

Keywords: copyright programme; nationality; tradition; talk show; conversation; genre.

Кириш. Журналистика шиддат билан ривожланиб бораётган, замонавий ахборот технологиялари ўзининг юксак чўққисига эришаётган, глобаллашув дунёнинг энг чекка бурчакларигача кириб бораётган даврда журналистик маҳсулот, материалларга қўйилаётган талаблар ҳам ортиб бормоқда. ОАВ фаолиятида фуқаролик жамияти, демократиянинг яққол намоён бўлиши кузатиляпти. Ҳар бир ОАВ тури ўзига хос йўналишда, услубда такомиллашиб бормоқда. Ҳаттоки аудиториянинг ўзи журналистлар бажарадиган вазифа — ахборот тарқатиш функциясини мустақил бажаряпти. Бу эса фуқаролик журналистикасининг янги босқичда ривож топаётганидан далолатдир. Ахборот оқимининг шиддати, ёлғон, сохта, ҳаққоний, холис ахборотларнинг умумий, яхлит ва “хаос” (тартибсиз) кўринишда узатилаётгани журналистлар олдида янада каттароқ талабларни қўймоқда. Профессионал журналист онги, тафаккури, тасаввури ва таассуроти маҳсули бўлган материалларга эҳтиёж ортди.

ОАВ турлари орасида энг таъсирли ва нисбатан тезкор ҳамда кўп аудиторияни қамраб олган телевидениеда чексиз имкониятлар бор. Бугунги давр тележурналистларга ўзларининг ижодий маҳсуллари бўлган муаллифлик кўрсатувлари орқали жамиятнинг барча муаммо ва масалаларини ўрганиши, уларни таҳлил қилиши ёки аудиторияга фақат ахборот етказиш билан чекланмасдан, кўнгилочар, маънавий-маърифий дастурлар тайёрлаш талабини қўймоқда. Натижада, янги кўрсатувлар вужудга келиб, уларнинг тузилиши, таркиби, яратилиш технологиялари замонавий тенденцияларни ўзида акс эттирмоқда. Бу эса уларни тадқиқ ва таҳлил қилиш масаласининг долзарблигини кўрсатади.

“Муаллифлик кўрсатуви — штамп ва трафаретлардан ҳоли, муаллиф, муайян шахснинг хусусий иқтидори ноёб ва такрорланмас кўринишда намоён бўлган дастурдир” (4). Муаллифлик кўрсатувлари теледастурлар сирасига киради. Ижодкор томонидан бирор бир соҳа, йўналиш, мавзуга бағишланган муайян ғояни эфирга муаллифнинг ўзи томонидан олиб чиқилиши кўзда тутилган теледастур, телелойиха муаллифлик кўрсатувларидир. Бундай кўрсатувларда марказий ўринни лойиҳанинг ўзига хос, бошқаларга ўхшамайдиган ғояси эгаллайди. Муаллифлик кўрсатувлари ўз моҳиятига кўра, бир неча хил бўлиши мумкин: саҳналаштирилган, ўйинли, кўнгилочар ёки умуман публицистик бўлмаган, реалистик, муайян муаммо ёки масалага қаратилган ва ҳ. (1). Яъни муаллифлик дастурлари фақатгина бадиий публицистик жанрда бўлмайди, балки инфор­мацион-таҳлилий жанрларда тайёрланиши ҳам мумкин. Бу муаллифнинг ижодкорлиги ва креативлиги, ўзига хос ёндашувига боғлиқ бўлади. Муаллифлик кўрсатуви — бу журналист-ижодкорга берилган катта имконият. Медиамаконда ўз ўрнини топишига хизмат қилувчи маҳсулот. Ўз сўзини айтиш ва антиқа, қизиқарли ғояларни амалга татбиқ этиш учун кенг минбардир.

Бутун дунё телевидениесида қатор муаллифлик кўрсатувлари эфирга узатилади. Уларда журналист-муаллифлар маҳорат, имконият ва ноодатий ғояларни амалга оширадilar. Шу орқали телетомошабинлар кўнглига кириб бориб, таниладilar. “1980-йилларда муаллифлик кўрсатувлари телевидениеда муҳим ўрин тута бошлади”, деб ёзади тадқиқотчи В. Ходаковский (5). Шундан сўнг муаллифлик кўрсатувларида ўзига хос анъанавий ва миллий хусусиятлар шакллана борди. Шундан келиб чиқиб масалага ёндашилса, ҳар бир давлатда эфирга узатиладиган кўрсатувларда ўзига хос миллий хусусиятлар мавжуд бўлади. Бу бевосита ОАВнинг маданий-маърифий функцияси билан боғлиқдир. Исталган теледастур, қайсидир маънода, инсонни маданият билан бирлаштиради, маданий маълумот, ахборотларни ўзида сақлайди. Ҳаттоки инфор­мацион дастурларда ҳам маданий ахборотлар бўлади. Ёритилаётган воқеа-ҳодисалар иштирокчилари, бошловчилар, уларнинг мулоқот услуби, саводхонлик даражаси ва ҳ. да маданий ахборотлар мавжуд бўлади. Буларнинг барчаси томошабин онгига бевосита ва билвосита таъсир кўрсатади. Ушбу функция туфайли кўпинча етарлича маданиятга эга бўлмаган, саводсиз телебошловчилар танқидга ва норозиликларга сабаб бўлади. Ушбу мақолада айнан ўзбек ва

хориж, хусусан, рус муаллифлик кўрсатувларига хос миллийлик ва анъанавийлик жиҳатлари кўриб чиқилади. Уларнинг дастурлардаги ўрни ва аҳамияти таҳлил қилинади.

Асосий қисм. Ўтган давр мобайнида ўзбек телеканалларида ҳам миллий хусусиятлар шаклланди. Мисол учун, ҳозирги кунда кўпроқ шоулар, шов-шувли воқеалар, муסיқа ва шоу-бизнес вакиллари билан суҳбатлар, сериалларга эътибор қаратилаётган бўлсада, теледастурдан муаллифлик кўрсатувлари ҳам ўрин олган. Қуйида уларнинг жадвал кўринишида акс этганини кўриш мумкин. Авваламбор, “Ўзбекистон” телеканали орқали эфирга узатиладиган муаллифлик кўрсатувларини кўриб чиқамиз. Телеканалнинг бир кунлик, яъни 12.05.2019 санасидаги теледастурдан (6) ўрин олган муаллифлик кўрсатувлари 1-жадвалда акс этган.

1-жадвал.

“Ўзбекистон” телеканалдаги муаллифлик кўрсатувлари (12.05.2019)

Кўрсатув номи	Бериладиган вақти	Муаллифи
“Мўъжизалар макони”	09:35	С.Ўрмонова
“Соғинч”	12:50	Н.Умрзоқова
“Кўнгил мулки”	15:20	С.Ортиқов
“Хунарманд”	17:30	Н.Воҳидова
“Имтиҳон”	21:40	У.Усмонова

Бир кунлик дастурдан ўрин олган муаллифлик кўрсатувлари эфир вақтининг 50 фоиздан ҳам камроқ қисмини ташкил этади. Бундан ташқари, айрим кўрсатувлар кўпинча оригинал эмас, такрор эфирга узатилади.

Шунингдек, телеканалда “Муносабат”, “Шарҳ+”, “Йўлчирик”, “Менинг боғим”, “Агроолам”, “Азизим, ҳаёт!”, “Кўнгил ободлиги”, “Халқ қабулхонасида бир кун”, “Парламент ҳаёти” каби муаллифлик кўрсатувлари ҳам намоёиш этилади. Уларнинг ҳар бири турли формат ва жанрларда тайёрланади.

Жумладан, “Мўъжизалар макони” юртимизнинг турли гўшалари, кўпчиликка таниш бўлмаган жойлари, ҳайратланарли жиҳатларини ёритишга мўлжалланган. Муаллиф Саодат Ўрмонова юртимиздаги мўъжизаларни халқимизга таништиришда улар Ўзбекистоннинг қайси бурчагида жойлашганидан қатъий назар, ўша ерга бориб, тасвирга олиш ишларини олиб боради. Муаллифнинг ўзига хос услуби бор. У иложи борида содда, халқона тилда гапиради. Оддий халқ билан мулоқотда бўлади. Кўрсатувнинг энг муҳим қисмларида ўзи кадрда намоён бўлади. Керак бўлса, сувнинг ичига тушади, тоғлар оралаб юради, яйдоқ чўлнинг ўртасида намоён бўлади. “Мўъжизалар макони”да ҳар сафар томошабинни янги маълумот, янги жойлар кутади. У жанр жиҳатидан кўпроқ телеочерк, йўл очеркига ўхшайди. Унда ҳам бадий, ҳам таҳлилий жиҳатлар кўзга ташланади. Кўрсатувни томоша қилганда, унинг сценарийси олдиндан ёзилиб, шу бўйича кўрсатув тасвирга олинмаслиги сезилади. Сабаби дастур йўналишига кўра, муҳим жиҳатлар, мўъжизалар, белгиланган жойнинг ўзига хос ноодатий жиҳатлари тасвирга олиш жараёнида ойдинлашади, шу сабабли, бошловчи ҳам стенд-апларини вазиятдан келиб чиққан ҳолда, энг қизиқ нуқталардан амалга оширишга ҳаракат қилади. Лойиҳада муаллифлик кўрсатувларининг анъанавий хусусиятлари кўпроқ кўзга

ташланади. Аммо, тасвирга олиниш жиҳатидан тасвирчилар ва режиссёрнинг замонавий услубларини кузатиш мумкин. Дрон орқали суратга олиш, кенг панорамали кадрлардан фойдаланиш, монтаж жараёнида махсус эффектлардан фойдаланиш ва ҳ.

“Хунарманд” кўрсатуви тележурналист Нозима Воҳидованинг муаллифлик лойиҳаси ҳисобланади. Унда юртимизда самарали фаолият юритаётган хунармандлар фаолияти ёритиб борилади. Ҳар сафар амалий санъатнинг турли йўналишлари бўйича ижодкорлар фаолиятига мурожаат қилинади. Тасвирга олиш ишлари асосан хунарманд устахонаси ёки хонадонига бўлиб ўтади. Бу кўрсатувда миллий хусусиятлар устун туради.

“Соғинч” кўрсатуви ҳам муаллифлик дастури бўлиб, у журналист Нилуфар Умрзоқова томонидан тайёрланади. Кўрсатувнинг ҳар бир сонига алоҳида қаҳрамон танланади. Улар асосан ўзбек миллий санъатига катта ҳисса қўшган инсонлардир. Бу дастурда ҳам кўпроқ анъанавий ва миллий хусусиятлар кўзга ташланади. Муайян студияда бошловчининг чиқишлари тасвирга олинади. Қолган кадрлар ЎзМТРК архивидан олинган. Студия безакларида кўпроқ миллий услубдан фойдаланилган. Эски, кичик ҳажмли телевизор студиянинг марказий беази ҳисобланади. Бошловчи унинг ёнидан жой олади. Телевизор экранига эса мавзуга мос кадрлар намойиш этилади.

“Ташриф” кўрсатуви таниқли бошловчи Шухрат Қаюмовнинг муаллифлик дастури ҳисобланади. Тадқиқотчи Л. Аюпов “Муаллифлик кўрсатувида муаллифнинг ўзи бошловчи бўлиши — дастурнинг бирламчи белгиси”, эканлигини таъкидлайди. (2, 115)

“Ташриф”да муаллиф муайян сценарий ёзмаган бўлиши мумкин, аммо кўрсатувни бошқариб турган инсонлиги, бошқача айтганда, унинг “хўжайини” ўзи эканлигини кўрсатади. Тележурналист сценарий ёзмаслиги, унинг нутқи кўпинча спонтан нутқ бўлиши ҳам мумкин. Лекин ҳеч бўлмаганда, кўлида албатта, муайян қайдлар бўлади. Сабаби, ҳар қандай кўрсатув маълум бир режа ёки сценарий асосида тайёрланади. Унингсиз дастур “хом”, тартибсиз, тушунарсиз ҳолатга келиши мумкин. “Ташриф” кўрсатувида ҳам ана шу камчиликлар кўзга ташланади. Шунга қарамай, бошловчини ижод қилмайди, деб бўлмайди. Кўрсатувнинг режасини тузади, вазиятга қараб, режасини ўз истагига кўра ўзгартиради, респондентига берадиган саволлари қандай бўлишини ўзи ҳал қилади ва вазиятга қараб иш юритади. Мана шу жараёнда ҳам у ижод қилади. Барча босқичда ўз ижодкорлигини қўллайди. Кўрсатувда жамиятимиз орасида муайян соҳага салмоқли ҳисса қўшиб келаётган инсонлар билан суҳбатлар уюштирилади. Суҳбатнинг айнан қаерда суратга олиниши ҳам ўта муҳим жиҳат. Бу томондан “Ташриф” кўрсатувида миллийлик элементлари намоён бўлади. Ўзбекларга хос бир-бириникига меҳмонга бориш кўрсатув тузилишини ташкил этади. Яъни бошловчи ҳар бир қаҳрамонининг хонадонига ташриф буюради. Бир пиёла чой устида суҳбат куради. Дастур давомида кўпинча қаҳрамоннинг оиласи, яқин инсонлари, шогирдлари билан ҳам умумий суҳбатлар қилинади. Ўзбекона меҳмондўстлик, илиқ суҳбат, ўзаро ҳурмат ва иззатнинг намоён бўлиши дастурнинг миллийлик жиҳатларини кўрсатади.

“Муносабат” муаллифлик лойиҳаси сиёсий шарҳловчи, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Қуддус Аъзамга тегишли бўлиб, у ток-шоу форматида тайёрланади. Мазкур кўрсатув орқали юртимиз ҳаётида долзарб бўлиб турган масала ва муаммолар муҳокама қилинади. Эътиборлиси, кўрсатув жонли эфирда узатилади. Унга телетомошабинлар белгиланган телефон рақамлари орқали боғланиб, ўз саволларини беришлари мумкин. Кўрсатувда кўтариладиган мавзу ва масалалар чегараланмаган. Кўтарилаётган масала юзасидан масъул, тегишли ташкилотлардан вакиллар таклиф қилинади ва муҳокама қилинади. Кўрсатув, шунингдек, тўғридан-тўғри радиога ҳам жонли эфир сифатида узатилади. Шоуда кўпроқ атрофимиздаги инсонларнинг муаммоларига бефарқ қараб турмаслик, бир ёқадан бош чиқариб, муаммоли масалаларни ўзаро ҳал қилиш, бирлашиш каби анъанавий хусусиятлар намоён бўлади. Аммо бу мақсадларга ҳар доим ҳам эришишга муваффақ бўлинади, деб айтиб бўлмайди. Баъзан кўтарилаётган муаммонинг атрофини шунчаки айланиб ўтиш, дастур сўнгида амалий хулосалар қилинмаслиги сингари камчиликлар кўзга ташланади.

“Имтиҳон” кўрсатуви ўзига хос жиҳатлари билан бошқа дастурлардан фарқ қилади. Унинг муаллифи — журналист Умида Усмонова. Унда асосан оилавий масалалар юзасидан фикр юритилади. Бошловчи кўрсатув нима ҳақдалиги, ҳар бир сониди қайси мавзу кўтарилишини ўзи кадрда эълон қилади ва бу борада актёрлар иштирокида сахналаштирилган сюжет берилади. Муаммо инсценировка орқали кўрсатиб берилгач, унинг ҳал қилиниши, муаммонинг ўрганилишида бошловчи-муаллифнинг ўзи ҳам аралашади. Томошабинлар кўрсатилаётган воқеалар, ундаги иштирокчилар ҳақиқий деган фикрга келиши ҳам мумкин. Аммо журналист актёр ва актрисаларнинг иштироки орқали муаммони янада очиб беришга, уни ҳал қилиш йўллари кўрсатишга ҳаракат қилади. Бундай йўл орқали кўрсатувнинг таъсирлилиги ва қизиқарлилиги ортади.

Маҳоратли тележурналист Умида Усмонованинг яна бир муаллифлик лойиҳаси — бу “Азизим, ҳаёт!” кўрсатувидир. У суҳбат жанрида тайёрланади. Кўрсатувда ҳаёт, умр ҳақида фикр юритилади. Кўрсатувда бир нафар меҳмон иштирок этади. У кўпинча машҳур, таниқли инсонлар бўлмайди. Кўтарилаётган масалага қандайдир алоқаси бўлган, фикр юрита оладиган шахслар таклиф қилинади.

“Менинг боғим” кўрсатуви Ботир Али Имомов томонидан тайёрланади. Унда кўчат экиш, пайвандлаш, парвариш қилиш каби боғдорчиликка оид мавзулар ёритилади. Кўрсатув мавзулари эфирга узатиладиган мавсумга доир боғдорчилик ишлари бўйича танланади. Ўша даврда долзарб бўлиб турган, боғларда амалга оширилаётган ишлар бўйича тушунтиришлар берилади. Бу мақсадли аудиторияга қаратилгани, боғларини самарали юритиб бораётган боғбонлар билан биргаликда тайёрланиши, юртимизнинг турли гўшаларига ташриф буюрилиши каби хусусиятлари билан ушбу кўрсатув ажралиб туради.

“Кўнгил ободлиги” кўрсатуви ҳам журналист Саодат Ўрмонова томонидан тайёрланади. Унда асосан муайян соҳада самарали фаолият юритаётган қаҳрамон танланади. Жумладан,

кўрсатувнинг 17.05.2019 санасидаги сони қахрамони “Чотқол наволари” бадий жамоаси раҳбари Хадича Ҳасановадир. Кўрсатувнинг ўзига хослиги унда бошловчи-муаллифнинг ўзи ҳам иштирок этиши, интервью олиш жараёнида журналистнинг савол бериб туриши, кадрларнинг қахрамонлар яшайдиган хонадонлардагина эмас, табиатнинг гўзал кўринишлари қўйнида тасвирга олинishi, савол-жавобларнинг ўзбекларга хос кадрият, анъаналарга мос ҳолда берилиши каби жиҳатларда кўринади. Кўрсатувда инсоний хислатлар, муносабатлар марказий ўринга чиқади.

“Исталган теледастурнинг маданиятга алоқаси бўлади”, деб ёзади В. Г. Кузнецов. (3) Кадрда кўринган ҳар бир инсон, у хоҳ бошловчи, хоҳ респондент бўлсин, унинг кийиниши, ташқи кўриниши, соч турмагидан тортиб ўзини тутишигача маданий ахборотлар томошабинга етказилади.

“Миллий” телеканали орқали эфирга узатиладиган журналист Акмал Мирзонинг “Чой устида” номли муаллифлик дастури ҳам маданий-маърифий вазифаларни амалга оширади. Дастур номининг ўзиёқ ўзбек маданияти, кадриятларига хос жиҳатни намоён этмоқда. Кўрсатув суҳбат жанрида тайёрланади ва унинг номи ҳам ўзбекча чой устида суҳбатлашиш урф-одатига мос танланган. Студияда декорация сифатида китоблардан фойдаланилгани, чойнак ва пиёланинг ҳам миллий пахта гулли безакка эгаллиги, савол-жавобларда маданий кадриятларимизга зид келадиган сўз ва иборалардан фойдаланилмаслиги кўрсатувнинг маданий-маърифий функцияларини кўрсатади.

Бундан ташқари, “Маданият ва маърифат” телеканали орқали эфирга узатиладиган “Яхшилик” номли муаллифлик кўрсатувида ҳам миллий кадриятларимизга хос жиҳатларни, хислатларни кузатиш мумкин. Кўрсатув журналист Бахтиёр Насриддинов томонидан тайёрланади. Дастур ғояси муҳтожларга ёрдам кўрсатиш, улар ҳақида кенг оммани бохабар қилиш ва юртдошларимизга ёрдам беришга ундашдан иборат. Буларнинг барчаси ўзбекларга хос миллий кадриятлар, бағрикенглик, очикқўллик каби халқимизга хос хусусиятларни ўзида жам этади. Аввало, ёрдамга муҳтож инсонлар тақдири ҳақида сўз юритилиб, сўнгра уларга ёрдам бериш истагида бўлганлар учун ҳисоб рақами ҳамда боғланиш рақамлари экранда кўрсатилади. Ёки журналист ва бошловчи Назира Боймуродованинг “Бағрикенг диёр” кўрсатувини ҳам ана шундай жиҳатларга эга деб ҳисоблаш мумкин.

Шунингдек, “Маданият ва маърифат” телеканалда “Мен севган асар”, “Тундаликлар”, “Мактуб”, “Кроссворд”, “Инсон ўзинг”, “Мен билган ҳақиқатлар”, “Уйга қайтиб”, “Мен учун онам”, “Орамиздаги одамлар”, “Мухлис”, “Эъзоз” ва шу каби қатор кўрсатувлар эфирга узатилади. Уларнинг ҳар бири ўзига хос жиҳатлари билан бир-биридан ажралиб туради. Ҳар бир кўрсатув ўзида миллийлик ва анъанавийлик жиҳатларини ўзида намоён этади.

Жумладан, “Уйга қайтиб” кўрсатувининг муаллифи Комилжон Ниёзов ва Юлдуз Файзий. Унда муаллифлик кўрсатувларига хос айрим жиҳатлар кўзга ташланмаслиги мумкин. Масалан, муаллиф кадрда намоён бўлмайдиган, кадр орти сўзлар ўқимайди, аммо машхур ёзувчилар, шоирлар,

адибларнинг ўз ота уйларига боришлари, у ерда ҳис қиладиган кечинмалари, ўй-хаёллари томошабинга кадрлар, ягона қаҳрамон тили орқали берилади ва шу жараёнларда муаллифнинг ажойиб ғояси, кўрсатувнинг қурилиши, таркиби, тузилишини моҳирона жойлаштирганини кўриш мумкин. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, ёзувчи Луқмон Бўрихон кўрсатувларнинг бир сониди қаҳрамон сифатида намоён бўлган. (6) Кўрсатув қаҳрамоннинг ўз қишлоқдаги уйига кириб келгани кадри билан бошланади. Шундан сўнг дастур шапкаси берилиб, ўз туғилган қишлоғига поездда келгани, йўлдаги ўй-хаёллари кўрсатилади. Кўрсатувда бошдан-охир муаллифнинг иштироки ўзи кўринмасида, сезилиб туради. Қаҳрамоннинг гапирётган пайтдаги кўзи, мурожаатлари бевосита муаллифга қаратилган. Сафарнинг қайси қисмида қандай фикрларни билдириш, кўрсатув тузилиши қандай бўлиши ва қандай яқун топиши — буларнинг барчасини муаллиф иштирокисиз амалга ошириб бўлмайди. Кўрсатувда она-юртга муҳаббат, яқинлар ҳолидан хабар олиш, оддий ўзбек халқи ҳаёти, қишлоқ турмуш тарзи, одамлари намоён бўлади, булар ундаги анъанавий ва миллий хусусиятларни акс эттиради. Кўрсатув йўл очеркига хос жиҳатларни намоён этади.

“Кроссворд” кўрсатуви интеллектуал шоу форматида тайёрланади. Уни журналист Хайрулла Ҳамидов тайёрлайди. Ҳар бир ўйинда 3 тадан иштирокчи қатнашади. Иштирокчилар турли соҳа вакиллари танланади. Ижтимоий тармоқлардаги манзиллар орқали барча телетомошабинлар кўрсатув ижодкорлари билан боғланиб, унда иштирок этиши мумкин. Экранда ва қатнашчилар қўлида кроссворд бўлади. Бирма-бир кроссворддаги саволларга жавоб берилади. Унинг бошқа интеллектуал шоулардан фарқи ҳам шунда. Яъни саволлар кроссворд шаклида тақдим этилади.

“Сайқал” кўрсатувининг муаллифи Зебинисо Ҳасанова. У мамлакатимизда ўзига хос ижод йўли билан танилган рассомлар, ҳунармандлар ҳақида тайёрланиб, мақсад — ёшлар қалбида санъатга, ижодга, ижодий фикрлашга иштиёқ уйғотишдан иборат. Кўрсатувда мусаввирларнинг ўзига хос жиҳатлари, кўргазмалари, асарлари тўғрисида сўз боради.

“Ўзбекистон” ва “Маданият ва маърифат” телеканалларида муаллифлик кўрсатувлари турли хил мавзуларда ва жанр, форматларда тайёрланади. “Ўзбекистон” каналида улар кўпроқ суҳбат, ток-шоу жанрларида эфирга узатилса, “Маданият ва маърифат” каналида очерк, интеллектуал шоу каби бошқа жанр ва форматдаги кўрсатувларни ҳам кўриш мумкин.

Россиянинг “Первый канал”ида ҳам кўпгина муаллифлик кўрсатувлари намоёниш этилади.

2-жадвал.

**“Первый канал” орқали эфирга узатиладиган
муаллифлик кўрсатувлари**

Кўрсатув номи	Муаллифи
“Пусть говорят”	Дмитрий Борисов
“На самом деле”	Дмитрий Шепелев
“Толстой. Воскресенье”	Пётр Толстой
“Эксклюзив”	Дмитрий Борисов
“Мужское/Женское”	Александр Гордон, Юлия Барановская
“Большая игра”	Марина Ким
“Время покажет”	Артём Шенин
“Сегодня вечером”	Юлия Меньшова, Максим Галкин
“Познер”	Владимир Познер
“Жить здорово”	Елена Малышева
“Теория заговора”	Михаил Мамаев
“Непутёвые заметки”	Дмитрий Крылов
“Часовой”	Алексей Рафаенко
“Здоровье с Еленой Малышевой”	Елена Малышова
“Поле чудес”	Леонид Якубович

Энди телеканалнинг бир кунлик дастуридан ўрин олган кўрсатувларни кўриб чиқамиз. Қуйида телеканалнинг 23.05.2019 санасидаги дастурлар кетма-кетлиги берилган: (7)

Утро05:00 [Телеканал «Доброе утро»](#)09:00 [Новости](#)09:25 [«Сегодня 23 мая. День начинается»](#) 6+09:55 [«Модный приговор». Дело «Доктор, у вас проблемы!»](#) 6+10:55 [«Жить здорово!»](#) 16+12:00 [Новости \(с субтитрами\)](#)12:15 [«Время покажет»](#) 16+**День**15:00 [Новости \(с субтитрами\)](#)15:15 [«Давай поженимся!». Щедрый банкир](#) 16+16:00 [«Мужское / Женское». Морская сказка](#) 16+17:05 [Чемпионат мира по хоккею 2019. Четвертьфинал. Сборная России — сборная США. Прямой эфир из Словакии. В перерывах — Вечерние новости \(с субтитрами\)](#)19:40 [«Пусть говорят»](#) 16+**Вечер**21:00 [«Время»](#)21:30 [Премьера. Елена Панова, Константин Юшкевич, Ольга Тумайкина, Анна Уколова в многосерийном фильме «Мама Лора»](#) 16+23:30 [Премьера. «Большая игра»](#) 12+00:30 [«Вечерний Ургант». Александр Балдуев, Екатерина Шипулина, Павел Каплевич и Айдан Салахова](#) 16+01:00 [Михаил Пореченков в многосерийном фильме «Агент национальной безопасности»](#) 16+03:00 [Новости](#)

03:05 *«Мужское / Женское»* 16+

03:50 *«Давай поженимся!»* 16+

Теледастурлар жадвалига кўра, телеканалнинг 23.05.2019 санасидаги дастурлар кетма-кетлигидан 6 та муаллифлик кўрсатуви жой олган. Улар куннинг ҳар бир қисми, яъни тонг, кундуз ва кечки қисмларида 2 тадан жойлаштирилган.

“Пусть говорят” кўрсатувининг студиясида барчанинг оғзида бўлган, қайсидир жиҳатлари номаълум бўлиб қолган масалалар кўтариб чиқилади ва улар икир-чикирларгача ҳар бир жиҳатларини муҳокама қилган ҳолда ёритилади. Кўрсатув ток-шоу жанрида тайёрланади. У маълум бир аудиторияга мўлжалланмаган, кўрсатувда кўтарилаётган масалалар барча учун бирдек қизиқ бўлиши мумкин. Кўрсатувни кузатиш жараёнида Россия телевидениесига хос анъанавий жиҳатлар намоён бўлади. Яъни кичик оилавий, маиший ёки бошқа турдаги муаммони икир-чикирларигача таҳлил этиб, уни катта қилиб кўрсатиш айнан “Пусть говорят” шоусида яққол сезилади. Лекин шоу тузилиши шу қадар аниқ ва тартиб билан шакллантирилганки, дастур бошида қўйилган саволга айнан кўрсатувни охиригача кўриб бўлгандан сўнг жавоб топилади. Битта саволни ўртага ташлаб, уни дастур сўнгигача мавҳумлигини сақлаган ҳолда воқеанинг бутун тафсилотларини оидинлаштириб олиш муаллиф ва бошловчидан, албатта, катта маҳорат талаб қилади.

“На самом деле” кўрсатувининг муаллифи ва бошловчиси — Дмитрий Шепелев. Бошловчи таъбири билан айтганда, бу студияда ёлғон гапириш имконсиз (6). У ўз формати жиҳатидан “Пусть говорят” кўрсатувига ўхшаб кетади. Аммо унда икки томон бир-бирига қарши қўйилади. Ҳақиқатни аниқлаш учун детектор орқали иштирокчиларнинг сўзлари ҳақиқат ёки ёлғонлиги текширилади. Иштирокчилар, одатда, машхур инсонлар орасидан танланади. Бу дастурда Россия телекўрсатувларига хос анъанавий жиҳатлардан бири — тўқима образ ва воқеаларни ҳаётий қилиб кўрсатиш кўзга ташланади. Буни оддий томошабин сезиши мумкин, лекин доим унда бу ҳақиқатми ёки йўқми, деган саволга аниқ ва равшан жавоб бўлмайди. Кўрсатувнинг ютуғи ҳам аслида шунда.

“Толстой. Воскресенье” кўрсатуви инфор­мацион-таҳлилий ҳамда ижтимоий-сиёсий характерга эга бўлиб, унинг муаллифи журналист Пётр Толстой. Кўрсатувда дастлаб мамлакатдаги муҳим воқеалар журналист-муаллиф томонидан таҳлил қилинади. Сўнгра студиядаги меҳмонлар билан биргаликда улар муҳокама қилинади. Бошловчи таъбири билан айтганда, кўрсатув ғояси — ҳозирда барча гапираётган ва ҳаммани ташвишга солаётган воқеалар ҳақида очиқ мулоқотдир.

Дмитрий Борисов томонидан тайёрланадиган “Эксклюзив” номли муаллифлик кўрсатуви ҳам ток-шоу жанрида тайёрланади. У орқали сир тутилган воқеаларнинг номаълум жиҳатларини очиш мақсад қилинган. Кўрсатувда асосий иштирокчилар бошловчи ва меҳмонлар (бир ёки 2 нафар) ҳисобланади. Студияда атрофда ўтирган инсонлар ҳам суҳбатда қатнашгани, саволлар бериб, ўз фикрларини билдириши билан у ток-шоуга айланади.

“Мужское/Женское” кўрсатувда эркаклар ва аёллар ўртасида юзага келаётган муаммолар ҳақиқий қаҳрамонлар

мисолида кўтариб чиқилади. У ҳам ток-шоу жанрида тайёрланади. Бунда рус халқининг ўзаро инсоний муносабатлари ойнадек намоён бўлади. Аёллар ва эркакларга тегишли мавзулар, улар ўртасидаги ўзаро муносабатлар, бу жараёнда кузатилаётган камчиликлар ва муаммолар хусусида сўз юритилади.

“Сегодня вечером” ток-шоуси ҳар шанба куни томошабинларни таниқли артистлар, муסיқачилар, хонанда ва актриса, актёрлар даврасига таклиф қилади, уларнинг суҳбатларидан баҳраманд этади. Унда муаммолар кўтарилмайди, айнан томошабинларни дам олдириш функцияси кўпроқ роль ўйнайди. Дастурдаги самимий суҳбатлар, ҳазиллар, юқори кайфият томошабинларга ҳам ўтади. Кўрсатув иштирокчилари халқ орасида машҳур инсонлар, уларнинг оила аъзоларидир. Мавзу эса уларнинг оиласидаги илиқ муносабатлар, яхши янгиликлар, хотиралар, ҳазил-мутойибалар. Томошабин кўрсатувни томоша қилиб, ўзига таниш бўлган чехралар, шахсий ҳаёти қизиқ бўлган инсонларнинг ҳаёт тарзи, оила аъзолари ва улар билан ўзаро муносабатларидан хабардор бўлишади. Шунингдек, самимий суҳбатлардан телетомошабиннинг ҳам кайфияти кўтарилади, чарчоклари тарқайди, ақлий ва ҳиссий томондан зўриқмайди. Бунда, албатта, бошловчилар Максим Галкин ва Юлия Меньшованинг сўзлашув ҳамда ҳазил-мутойибадан маҳорат билан фойдаланишлари муҳим аҳамият касб этади. Ушбу кўрсатув рус халқига хос ўзгача юмор, дилдан суҳбат қуриш, ўйин-кулгуга мойиллик ва иштиёқ каби хусусиятларни ўзида намоён этади. Дастурни томоша қилиш орқали рус оиласида ота-она, фарзандлар, яқин инсонлар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг акс этишини кўриш мумкин.

“Поле чудес” йиллар давомида ўз мухлисларини йўқотмай келаётган муаллифлик кўрсатувларидан бири. Бошловчи ва муаллиф Леонид Якубович иштирокчиларга ҳам савол беради, ҳам уларни қизиқарли суҳбатга тортади. У кўнгилочар-викторина форматидаги шоулар сирасига киради. Унда ўйин услубининг ўзига хослиги, унга келадиган меҳмонларнинг турли характерга эгаллиги, муҳими, бошловчининг юмор маҳорати унинг муваффақиятини таъминлаган омиллардир. Кўрсатувнинг муваффақияти унда халқ, аудитория, оддий инсонлар иштирок этиши ва қизиқарли саволларга жавоблар изланишида. Кўпинча савол ҳаттоки иккинчи ўринга ҳам тушиб қолади. Бошловчи ва муаллиф Леонид Якубович иштирокчиларни қизиқарли савол-жавоблар, самимий суҳбат, юмор билан жалб қилади. “Поле чудес” кўрсатувининг муваффақиятида бошловчи ва муаллиф Леонид Якубовичнинг улуши катта. Унинг иштирокчилар билан эркин ва самимий мулоқотга кириша олиши, нутқида, овозида урғулар, овоз кўтарилишлари ва тушишларига эътибор бериши, ҳар бир иштирокчининг ҳаёти ва касбларига қизиқиши, мулоқот жараёнида ўринли юморлардан фойдалана олиши кабиларда кўринади. Шахсий ҳаёт ҳақидаги суҳбатларни моҳирона йўл билан яна асосий бошқотирмаларга буриб юбориши ҳам эътирофга лойиқ. Кўрсатувда муסיқа, шеър, рақсларга ўрин берилгани унинг қизиқарлилиги ва томошабоплигини оширади. Шунингдек, кўрсатув давомида турли муסיқий жингллар, яъни бирор ҳарфни топа олинмаган ҳолат учун алоҳида ва бошқа шу каби ҳолатлар учун турли эффектлардан фойдаланилиши унинг томошабоплигига сабаб бўлади.

Яна бир хусусият студия декорациясининг ўзига хослигидир. Иштирокчилар олдида катта айланувчи “барабан” борлиги, саволларга жавобларнинг ҳар бир ҳарфини кўрсатиб туриш учун махсус стенднинг мавжудлиги, студиянинг кенглиги, унда қўшиқ куйлаш, рақсга тушиш ҳам мумкинлиги ва шу каби бошқа жиҳатлар кўрсатувнинг муваффақиятини, халқчиллигини таъминлаган омиллардир. Бундан ташқари, дастурнинг ўзига хос анъаналари ҳам шаклланган. Улардан бири иштирокчиларнинг ўзлари билан қизиқарли совғалар олиб келиши: егуликлар, сувенир буюмлар, миллий кийимлар ва ҳ. Ушбу совғаларга бошловчининг реакцияси, юмор билан ёндашуви кўпчилик телетомошабинларни ўзига жалб қилади. Бошловчининг ўзига хос имиджи халқ орасида шаклланган. Бошловчи ва муаллиф Леонид Якубович доимо костюм-шимда, классик кўринишда намоён бўлади. Ҳаттоки мўйловининг услуби ва кўриниши ҳам унинг бошқаларга ўхшамайдиган, такрорланмас имиджини шакллантирган. Кўз қарашлари, юз ифодаларидаги самимийлик, актёрлик маҳорати томошабинлар меҳрини қозонишга сабаб бўлган омиллардандир. У “Подарок в студию” каби жумлаларда “студию” сўзини ҳар сафар алоҳида урғу билан айтишни одат қилган. Кўрсатув тузилиши, моҳияти, томошабинларга қай тарзда тақдим этилиши жиҳатидан рекреатив функциянинг барча талабларини бажаради. Унинг муваффақияти кўп йиллардан буён “Первый канал”да доимий прайм-тайм вақтидан ўрин олиб келаётганига сабаб бўлмоқда. Ҳозирда кўрсатув соат 19:55 да эфирга узатилади.

Маълумот учун айтиш жоизки, Россияда 19:00 дан 23:00 гача бўлган вақт оралиғи прайм-тайм ҳисобланади. Худди шу вақтнинг тонги, яъни 7:00 дан 9:00 гача бўлган қисми ҳам прайм-тайм саналади. Дам олиш кунлари эса 15:00 дан 01:00 гача бўлган вақт оралиғи прайм-тайм вақти эканлиги аниқланган. (8)

Хулоса. Хулоса қилиб айтганда, ўзбек телеканаллари ҳозирги кунда кўпроқ шоулар, шов-шувли воқеалар, мусиқа ва шоу-бизнес вакиллари билан суҳбатлар, сериалларга эътибор қаратаётган бўлсада, теледастурдан муаллифлик кўрсатувлари ҳам ўрин олган. Айнан “Ўзбекистон” телеканалдаги муаллифлик кўрсатувлари асосан суҳбат, ток-шоу ёки телеочерк жанрларида тайёрланади. Уларда кўпроқ миллий ва анъанавий хусусиятлар ўз ифодасини топади. Шунинг учун ҳам уларнинг аудиторияси катта, деб бўлмайди. Бу кўрсатувларда ноанъанавийликдан кўра, анъанавий хусусиятлар устувор тургани учун ҳам улар рейтинг жиҳатдан баланд ва томошабоп эмас. Россия телеканалдаги муаллифлик кўрсатувлари эса асосан ток-шоу жанрида тайёрланади. Ток-шоудаги мавзулар одамлар орасидаги майда миш-мишлардан тортиб, давлат, сиёсат майдонларида бўлаётган воқеалар муҳокамасига бағишланади. Тортишув, можаро, низо, қарама-қаршиликлар бу каби ток-шоуларга хос анъанавий хусусиятлардир. Шунингдек, суҳбат, саёҳат, бошқача айтганда, йўл очерки, саломатлик мавзуларидаги шоулар, ҳарбий соҳага оид таҳлилий дастурларни ҳам кузатиш мумкин. “Первый” телеканалдаги муаллифлик кўрсатувлари шаклан бир хиллиги, мазмунан яқинлиги каби камчиликларга эга. Улардаги ноодатийлик хусусияти кўпроқ танланган мавзуга тегишлидир. Муаллифлик кўрсатуви — бу журналист-муаллифнинг оригинал ғояси маҳсули бўлиши лозим.

Бунда ҳар бир мамлакат, халққа хос миллий ва анъанавий хусусиятлар ўз-ўзидан мавжуд бўлади. Аммо шунга қарамадан, кўпроқ аудиторияни ўзига қамраб олиш, жаҳон телевидениесининг илғор жиҳатларини ўзида намоён этиш учун анъанавийликдан қочиш, миллийликка замонавийликни уйғунлаштириш мақсадга мувофиқ бўлади. Бу муаллифлик кўрсатувининг муваффақиятини белгилаб беради.

Телевидение бугунги кунда кўпроқ томошабин эътиборини қандай усуллар билан бўлмасин, иложи борича, узокроқ ўз каналида ушлаб туришга муҳим эътибор қаратмоқда. Бу борада телеканаллар орасида носоғлом рақобат ҳам вужудга келаётгани бор гап. Кўрсатувлар ғоялари, мавзулари ва ҳатто номлари ўхшашлиги, айрим ҳолларда бирга-бир тарзда кўчирилгани каби ҳолатлар кузатилмоқда. Шунингдек, телеканаллар асосан реклама орқали ўз молиявий аҳволини тутиб туришга уринаётгани сабаб қайси каналга уланганда ҳам дастур жадвалининг катта қисмини рекламалар эгаллаётганини ҳам кузатиш мумкин. Телевидение тараққийнинг шундай бир даврида журналистлар ижодкорлиги, креативлиги маҳсули бўлган муаллифлик кўрсатувларига бўлган талаб ортиб бораётганини, аммо уларнинг томошабинларнинг сеvimли дастурлари қаторидан жой олиши бирмунча мураккаб ҳолга келиб қолаётганини кўрамиз. Шунга қарамай, тадқиқотлар давомида журналистлар ғоя, услуб, йўналиш жиҳатидан янгича муаллифлик кўрсатувларини яратишга фаол ҳаракат қилаётганини кузатдик. Бунда ҳар ким турли жанрларга мурожаат қилмоқда. Муаллифлик кўрсатувлари орасида ток-шоу, шарҳ, ҳисобот, интервью, суҳбат, тақриз каби турли жанрда тайёрланганларини учратиш мумкин.

Ўзбек телеканалларидаги муаллифлик кўрсатувларида миллийлик ва анъанавийлик хусусиятлари устуворлиги, мавзуларнинг бир-бирига ўхшашлиги, режиссура ва тасвир имкониятларининг оқсаётганлиги, интервью ва суҳбатларда мулоқот ўтказишдан мақсаднинг аниқ қўйилмаслиги, журналист томонидан олдиндан аниқлаштирилиб олмаслиги, бошловчиларнинг жараёнларда иштироки камлиги; интервьюда саволларнинг аниқ, лўнда берилмаслиги, унинг ўрнига саволлар учун ҳам маълум “кириш қисм” дан фойдаланилиши; суҳбатда кўтарилган мавзу, масала юзасидан чуқур мушоҳадага ундовчи, мавзу моҳиятини очиб берувчи саволларнинг камлиги; суҳбатларда фикрлар баҳсининг йўқлиги; интервью ва суҳбатда муайян лексик қолиплардан фойдаланилиши; суҳбат жанридаги материалларда мулоқот жараёнининг руҳи, “атмосфера”си, кайфияти сезилмаслиги; интервью ва суҳбатларда танланган мавзу кўламининг ниҳоятда кенглиги сингари қатор камчиликлар аниқланди.

Бу камчиликларни бартараф этиш учун қуйидаги таклифлар билдирилади:

— Кўрсатувларда замонавий элементларни миллийлик билан уйғунлаштириб, янгича кўринишга олиб келиш;

— муаллифлик кўрсатувларида муаллифнинг иштирокини ошириш, қаҳрамонлар билан бевосита мулоқотга киришиш жараёнини ҳам кўрсатиш;

— кўрсатувларни монтаж қилишда замонавий услубларни қўллаш, мусиқий ва кадр эффектларидан фаол фойдаланиш;

— сўз имкониятларига кадр имкониятларини тенглаштириш, яъни сўзнинг ҳаддан ташқари кўп бўлишига йўл қўймаслик, сўзларни исроф қилмаслик;

— бошловчиларнинг мулоқотга киришиш, савол бериш қобилиятларини янада ошириш;

— интервью жанридаги материалларнинг самарадорлиги, аудитория онгига таъсирчанлигини ошириш учун интервью мавзуси, соҳаси бўйича ихтисослашган журналистнинг мулоқотни олиб бориши;

— бир соҳада фаолият юритаётган икки мутахассис суҳбатларини йўлга қўйиш зарур;

— видеотасвирлар билан бирга, фотосуратлардан фаол фойдаланиш зарур;

— таржима муаллифлик кўрсатувларини мунтазам бериб боришни ташкил этиш лозим. Бу орқали чет эл тажрибасининг ўзига хос жиҳатларини ўзлаштириш ва ўзбек телевидениесида қўллаш мумкин;

— бошловчилар имиджи билан замонавий стилистлар шуғулланиши зарур. Имидж кўрсатув моҳиятига мос келса, янада мақсадга мувофиқ.

Ҳозирги кунда телевидение орқали эфирга узатиладиган кўрсатувларга хос янги тенденциялар ҳам кузатилмоқда. Айнан улар кейинги тадқиқотларимизнинг мавзусидир.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Авторская телепрограмма как телевизионное произведение. — URL: <http://csaa.ru/avtorskaja-programma-kak-televizionnoe/>
2. Акопян Л. Авторы телепередач и аудитория. Взаимосвязь // *Фундаментальные и прикладные исследования в современном мире*. 2014. Т. 3. — № 6. — С. 115–120.
3. Кузнецов В. Г. и др. Телевизионная журналистика. — М.: Высшая школа, 2002. // http://evartist.narod.ru/text6/26.htm#%D0%B7_02//
4. Мясницкая М. А. Художественные программы на телевидении. // sites.google.com/site/gosyfjnsu/13-avtorskoe-televidenie-istoria-i-sovremennost//
5. Ходаковский В. Телепрограмма «Взгляд» в исторической перспективе. Выпуск № 1. // URL: <http://www.mediascope.ru/телепрограмма-«взгляд»-в-исторической-перспективе>
6. <https://mtrk.uz/uz/>
7. <https://www.1tv.ru/shows/>
8. <http://sa.net.ua/praim-taim-samoe-dorogoe-vremia-na-televidenii>

References

1. *Avtorskaya teleprogramma kak televizionnoe proizvedenie* (Author's TV Program as a Television Work), available at: <http://csaa.ru/avtorskaja-programma-kak-televizionnoe>
2. Akopyan L. *Fundamental'nye i prikladnye issledovaniya v sovremennom mire*, 2014, vol. 3, No 6, pp. 115-120.

3. Kuznetsov V. G. *Televizionnaya zhurnalistika* (Television journalism), Moscow: Vysshaya shkola, 2002, available at: http://evartist.narod.ru/text6/26.htm#%D0%B7_02
4. Myasnitskaya M. A. *Khudozhestvennye programmy na televidenii* (Art Programs on Television), available at: <http://sites.google.com/site/gosyfjnsu/13-avtorskoe-televidenie-istoria-i-sovremennost>
5. Khodakovskii V. Teleprogramma «Vzglyad» v istoricheskoi perspektive. Vypusk № 1, available at: // <http://www.mediascope.ru/teleprogramma-«vzglyad»-v-istoricheskoi-perspektive>
6. <https://mtrk.uz/uz/>
7. <https://www.1tv.ru/shows/>
8. <http://sa.net.ua/praim-taim-samoe-dorogoe-vremia-na-televidenii>